

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ СЕЛЕКЦІЇ КВАСОЛІ (*PHASEOLUS VULGARIS L.*) В УКРАЇНІ

Кулик Віталій Петрович

Магістр

Новак Жанна Миколаївна,

канд. с.-г. наук, доцент кафедри

генетики, селекції рослин та біотехнології

ORCID ID: 0009-0005-5046-9370

Уманський національний університет садівництва

Квасоля є однією з основних зернобобових культур, яку вирощують на харчові цілі. Цінність її як продовольчої культури визначається великим вмістом білка і необхідних для організму людини незамінних амінокислот, а також інших поживних речовин. Білок квасолі за харчовою цінністю наближається до білків тваринного походження. Він легко засвоюється і містить життєво необхідні амінокислоти: триптофан, лізин, аргінін та ін., тому харчування квасолею значною мірою компенсує нестачу м'яса. Насіння містить 22 – 32 % білка, 50 – 60 крохмалю, 5 – 7 % клітковини, 2,3 – 3,6 % жиру, вітаміни А, В1 В2 та ін. Квасоля має відмінні смакові якості. Крім насіння, в їжу використовують зелені боби (спаржеві сорти), які містять до 15 % білка, багато сухих речовин та вітаміну С [1].

Як кормова культура квасоля не використовується, зелена маса її містить отруйні речовини і погано поїдається худобою. Солону їдять кози і вівці. Зернові відходи квасолі – поживний корм для тварин, тільки згодувати його необхідно після термічної обробки, при цьому руйнується отруйний глікозид фазеолунатин.

Багатоквіткова квасоля (*Phaseolus multiflorus* Weld.) з високим витким стеблом і яскравими квітками використовується також як декоративна. На присадибних ділянках, де використовуються опори, це високоврожайна цінна зернова бобова культура.

Завдяки азотфіксації, квасоля позитивно впливає на азотний баланс і фізичні властивості ґрунту; є добрим попередником для інших культур сівозміни.

Квасоля належить до так званих нішевих культур, інтерес до яких упродовж останніх років зростає. Цьому сприяють високий рівень рентабельності й експортний потенціал, високобілковість та збалансованість за амінокислотним складом, сприятливі умови для вирощування, цінність як попередника в сівозміні тощо [2].

Розширення посівних площ під культурою можливе за рахунок впровадження у виробництво сучасних конкурентоздатних технологічних сортів з високим рівнем продуктивності та стійкості до біо- та абіотичних факторів довкілля, з покращеним хімічним складом зерна. Частка впливу сорту на рівень урожайності культури в середньому може сягати до 50 % [3].

В Україні селекцією квасолі займаються Інститут овочівництва і баштанництва НААН, Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва УААН, ННЦ «Інститут землеробства НААН», Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, Буковинська ДСГДС НААН, ДУ Інститут зернових культур НААН, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН [2].

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2023 р. [4], загалом внесено 70 сортів квасолі звичайної, у 2021р. їх було 34 [5], у 2018 – лише 16 [6]. Це свідчить про зростання інтересу до цієї культури.

Поряд з цим, зміна клімату, що супроводжується щорічним підвищенням температури, зменшенням кількості опадів, зростанням частоти несприятливих кліматичних явищ, вимагає створення сортів квасолі, адаптованих до змінних умов середовища та стійких проти несприятливих біотичних та абіотичних факторів.

Список використаної літератури

1. Технологія виробництва продукції рослинництва. II частина. Електронний посібник. Зернові бобові культури. Доступно з: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/27416.pdf>

2. Дупляк О. Селекція квасолі в Україні: історичні аспекти, результативність і сучасний стан. Історія науки і біографістика, № 4, 2023. С.58-75.
3. Мазур В. А., Дідур І. М., Мазур О. В., Мазур О. В. Особливості прояву господарсько-біологічних ознак квасолі звичайної (*Phaseolus vulgaris* L.) в умовах Лісостепу Правобережного: монографія. Вінниця, 2021. 256 с.
4. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2023 р. Київ, 2023. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/roslinnictvo/reyestr-sortiv-roslin-ukrayini/reyestr-sortiv-roslin-ukrayini>.
5. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2024 р. Київ. 2024. 521 с.
6. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2018 р. Київ. 2018. 447 с.